

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні гостро стоїть проблема соціально-економічного розвитку сільських територій, вирішення якої відповідає основним цілям нової глобальної програми сталого розвитку до 2030 року, прийнятої державами-членами ООН, Цілям Сталого Розвитку для України і Концепції розвитку сільських територій на період до 2025 року [1, 2, 3]. Їх реалізація передбачає застосування системного і комплексного підходу щодо формування відповідного інституційного середовища, умови якого забезпечать стійкість розвитку сільського господарства та села.

Важливим елементом інституційних трансформацій в Україні є реформа децентралізації влади, одним із визначальних пріоритетів якої визначено посилення місцевого самоврядування, як найбільш дієвої та ефективної форми управління соціально-економічним розвитком громад і регіонів. Знання проблемних питань, особливостей, людського та ресурсного потенціалу громад дає можливість органам місцевого самоврядування забезпечити їх розвиток в довгостроковій перспективі на засадах сталості задля нинішнього і майбутнього поколінь. Активізація процесів децентралізації влади в Україні пов'язана з прийняттям та реалізацією Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [4].

Станом на 1 січня 2018 року в Україні було створено 665 об'єднаних територіальних громад (майже 57 % від попередньо запланованих 1172 ОТГ і 55 % від уточнених планів у 1200 ОТГ), з яких 377 сільських, 199 селищних і 89 міських ОТГ. В 2017 році відмічається активізація формування ОТГ порівняно з попередніми періодами. За 2017 рік створено на 92 ОТГ більше ніж в 2016 році і на 140 ОТГ – порівняно з 2015 роком.

Впродовж 2015–2017 років прискорилися процеси об'єднання територіальних громад і в сільській місцевості [5]. За нашими розрахунками, на початок 2018 року порівняно із січнем 2016 року загальна кількість сільських населених пунктів, що увійшли до складу ОТГ, зросла більш ніж в 4 рази. За 2015 рік до складу об'єднаних громад увійшло 1960 сіл та селищ (7,2 % від чисельності сільських населених пунктів, які не входили до ОТГ, і від їх загальної чисельності по Україні), в 2016 році – ще 2472 (відповідно 9,7 % і 9,0 %), в 2017 році – 3617 сільські населені пункти (відповідно 15,7 % і 13,2 %).

Однак, не зважаючи на активізацію об'єднання в громади в сільській місцевості, цей процес відбувається дещо повільно. Так, на початок 2018 року до складу ОТГ увійшло 8049 сіл та селищ, що становить лише 29,4 % загальної чисельності сільських населених пунктів в країні. З 8049 сіл та селищ 1550 входять до міських ОТГ, 2846 – до селищних, 3653 – до сільських ОТГ.

Лідерами в процесах об'єднання громад в сільській місцевості є Житомирська, Дніпропетровська та Хмельницька області, в яких більше 50 % сіл від загальної чисельності сільських населених пунктів даних регіонів увійшли в ОТГ. При цьому в окремих регіонах формування ОТГ на сільських територіях залишається на досить низькому рівні. Серед них Закарпатська і Київська області, в яких відповідно лише 6 та 7 % сіл увійшли до складу ОТГ.

Відносно відставання об'єднання сільських населених пунктів в ОТГ пояснюється недостатньою інформованістю селян про самоврядування, їх інертністю в цих процесах через низький рівень довіри до інститутів влади, ініціативою щодо формування нової системи самоврядування «зверху», невідпрацьованістю механізму формування ОТГ на засадах спроможності, нестачею кваліфікованих спеціалістів і реального досвіду з цих питань на місцях, рядом інших чинників.

Крім того, є потреба у коригуванні планів уряду щодо процесів та запланованих результатів об'єднання територіальних громад. За нашими розрахунками в середньому 12 сільських населених пунктів входять до складу однієї ОТГ по Україні, однак в різних громадах їх кількість суттєво коливається – від 0 до 68 сіл. За видами ОТГ ці показники різняться і становлять: по міських ОТГ – 17 (в межах 1–68), по селищних – 14 (в межах 0–68), по сільських ОТГ – 10 (в межах 1–61).

За кількістю сіл, об'єднаних в одній сільській ОТГ, найбільш чисельними є групи тих ОТГ, до складу яких входить до 5-ти і в межах 6–10-ти сільських населених пунктів (відповідно за групами це 25,2 і 40,8 % загальної кількості сільських ОТГ). Групування селищних і міських ОТГ свідчить про аналогічну перевагу вищезазначених груп ОТГ (відповідно 23,1 і 30,2 %, 28,1 і 19,1 %).

Однак, при прийнятному середньому показнику чисельності сільських населених пунктів в складі однієї ОТГ та переважній частці тих ОТГ, які об'єднують до 20 сіл, в цілому ряді громад об'єднано понад 40 сільських населених пунктів, що відповідає чисельному складу районів в Україні. На 1 січня 2018 року кількість таких ОТГ становить 21 громаду, до яких входить 1076 сіл, а це близько 14 % від загальної чисельності сільських населених пунктів об'єднаних територіальних громад.

Зважаючи на вищезазначене, мало б сенс відкоригувати загальнодержавні плани по формуванню ОТГ з метою максимізації самоврядності кожного села, селозбереження і реального розвитку сільських територій. На нашу думку, масове «поглинання» сіл не сприятиме цим цілям і може призвести до небезпечної для держави щільності сільських поселень, подальшого обезлюднення сільської території.

Список використаних джерел

1. Цілі сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia>.
2. Цілі Сталого розвитку: Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf.
3. Концепція розвитку сільських територій на період до 2025 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>.

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

5. Формування об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості (інформаційно-аналітичний огляд) / [Ю. О. Лупенко, М. М. Моголова, О. В. Самофал та ін.] – К.: ННЦ «ІАЕ», 2018. – 46 с.

Німко С.В.,

студент ФК-41 групи, Інституту економіки і менеджменту
Науковий керівник: Вівчар О.Й., к.е.н., доцент кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ

Будь яка держава складається із частинок, якими є: міста, села, та об'єднані територіальні громади. Обов'язки з державного бюджету надаються місцевим органам влади, а витрати - місцеві органи влади, і компенсуються з державного бюджету, в результаті чого виникають міжбюджетні відносини.

Міжбюджетні відносини — це відносини, які виникають між державою і місцевим органами самоврядуванням, тобто територіальними громадами. Головна їхня мета, це забезпечення цих бюджетів фінансовими ресурсами, які є потрібні для виконання функцій, передбачених законодавством [1]

Проблема оптимального перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та самоврядування є однією з найбільш актуальних у контексті підвищення ефективності бюджетної системи України.

На мою думку, суть проблеми української бюджетної системи полягає у помилковій концепції фінансового вирівнювання. Довгий час, міжбюджетні трансферти розраховувалися шляхом діленням загального обсягу фінансових ресурсів на кількість мешканців та коригувальні коефіцієнти до них.

В.Г. Дем'янишин використовує поняття бюджетного федералізму, щоб описати ситуацію в країні, проте цей аж ніяк не обумовлене власне федеральним державним устроєм, даний тип міжбюджетних відносин однаково відносять як до федеральних, так і до унітарних держав [2]

Під бюджетним федералізмом слід розуміти законодавчо зафіксований розподіл функціональних повноважень та відповідальності органів загальнодержавної, регіональної, місцевої влади з паритетним розмежуванням на цій основі доходів і видатків між ланками бюджетної системи на засадах компромісно узгоджених ресурсних можливостей та балансу інтересів [3]

Саме ці проблеми стали елементами стимулювання розвитку власних дохідних баз для збільшення надходжень місцевих бюджетів, тому що від тепер місцевим бюджетам не вдасться більше зловживати допомогою з Державного бюджету, а половина від суми заробленого ними все ж залишатиметься на місцях для реалізації власних бюджетних повноважень.